

UNIVERSITY REGIONS: COOPERATION BETWEEN UNIVERSITIES IN TURKEY

Üniversite Bölgeleri: Türkiye’de Üniversiteler Arası İş Birliği

Mehmet Ali TOPRAK¹

Öz

Üniversiteler toplumsal koşullara paralel olarak dönüşüm geçirmektedir. Üniversite, eğitim kurumundan araştırma ve geliştirmenin yapıldığı ve yerel politikalarda etkin bir kuruma evrilmiştir. Küreselleşme, eğitime olan yüksek talebin yanında araştırma ve geliştirme, inovasyon, girişimcilik, rekabet edebilirlik, üniversite-sanayi iş birliği gibi gündemler üniversitenin pozisyonunun yeniden belirlenmesine neden olmuştur. Artık daha piyasaya dönük bu üniversite formu bulunduğu bölge ile sıkı ilişkiler kuran, yönetim mekanizmasına dahil olan ve sosyo ekonomik etkileri yadsınmayacak bir aktördür. Üniversite, bu yeni pozisyonu ile çok çeşitli yerel ve bölgesel iş birlikleri kurmaktadır. Son zamanlarda Türkiye’de üniversiteler arası iş birlikleri gündemdedir. 2000’li yıllarla beraber Türkiye’de üniversitelerin oluşturduğu daha çok coğrafi yakınlığa dayanan bölgesel iş birlikleri kurulmuştur. Bu iş birlikleri görselleştirildiğinde her bir iş birliği platformunun birer üniversite bölgesi oluşturduğu görülmüştür. Bu çalışmanın amacı, nispeten yeni bir olgu olan Türkiye’deki bu bölgesel iş birliklerinin kuruluş amaçları ve hedeflerini ortaya koymaktır.

Anahtar Kelimeler: Üniversiteler, Bölgeselleşme, İş Birliği, Üniversite Bölgeleri

Abstract

Universities are transforming in parallel with social conditions. The university has evolved from an educational institution to an institution where research and development (R&D) is carried out and that is effective in local policies. Globalization, high demand for education, as well as agendas such as R&D, innovation, entrepreneurship, competitiveness, university-industry cooperation have led to a re-determination of the university's position. This more market-oriented university form is an actor that has undeniable socioeconomic effects, that establishes close relations with the region where it is located, participates in the governance mechanism. With this new position, the university is establishing a wide range of local and regional collaborations. From 2000 years onwards, mostly on geographic proximity, regional cooperation have been established by the universities in Turkey. A Visualization of these cooperations indicate that each cooperations platform has formed a university region. The aim of this study to explore the organizational goal and objectives of these regional cooperation in Turkey, Which is a relatively new phenomenon.

Keywords: Universities, Regionalization, Cooperation, University Regions

¹ Assist. Prof., Manisa Celal Bayar University, Department of Geography, 45140, Manisa, TURKEY., <https://orcid.org/0000-0001-6850-4211>, ali.toprak@cbu.edu.tr

GİRİŞ

Üniversitenin toplumsal olarak geçirdiği dönüşüm birçok araştırmancının konusu olmuştur (Goddard, 1997; Chatterton ve Goddard, 2000; Buys ve Bursnall, 2007). Kurumsallaşmaya başladığı Orta Çağ'da üniversite, daha çok var olan bilgilerin öğrencilere aktarıldığı eğitim odaklı bir kurumdur. Bu geleneksel üniversiteler buldukları toplumdan ayrıydı (Chatterton, 2000: 166; Brockliss, 2000). 19. yüzyılla beraber üniversitenin birincil fonksiyonuna araştırma fonksiyonu da eklenmiştir. Humboldt üniversitesi olarak kavramsallaştırılan bu yeni üniversite modeline göre üniversite, bilginin iletilmesinden ziyade öğrencilerin bilimsel yöntemleri dikkate alarak bilginin nasıl keşfedildiğini (üretildiğini) anlamasını sağlayan donanımı vermelidir (Wissem, 2009: 16). Son yarım yüzyılda yaşanan sosyal, ekonomik ve politik alt üst oluşlar üniversite kavramının içeriğini değiştirmiş ve üniversite misyonunu daha da çeşitlendirmiştir. Bu süreçte üniversiteye yüklenen Üçüncü Misyon (Third Mission) ile üniversite, artık toplumla ve içinde bulunduğu kent-bölge ve aktörlerle yakından ilişki kuran bir kuruma dönüşmüştür. Üniversite, kavramsal olarak kentten ayrılmış konumundan, kentle bütünleşmiş, diğer aktörlerle iletişim halinde ve kentin en önemli kurumlarından birine dönüşmüştür (Toprak, 2018b: 355). Üniversitenin yenilikçi ekosistemdeki bu yeni pozisyonu (Etkowitz, 2002) tarafından Üçlü Sarmal Modeli (Triple Helix) ile açıklanmaya çalışılmıştır. Üçlü Sarmal Modelinde devlet, sanayi ve üniversite üçlüsü bilginin, ticarileşmesi konusunda farklı görevler üstlenmektedir. 1990'ların başında içsel büyüme teorilerinin yükselişe geçmesi ile beraber bilgi tabanlı ekonomik kalkınma modelinde bilgi ve beşeri sermaye kaynağı olan üniversite kilit bir pozisyona yükselmiştir. Bu gelişmelerden sonra üniversite, yerel kalkınma sorununa yönelik politikalarda önemli bir aktöre dönüşmüştür. Üniversitenin kalkınma problemine dahil olması ile üniversite, bilgi üretimi ve yayılması, beşeri sermaye, inovasyon, patent, teknopark, üniversite-sanayi iş birliği bağlamında tartışılmıştır. Bu kapsamda hem küresel hem de Türkiye ölçeğinde literatürde üniversitenin bilgi etkileri ile ilgili çalışmaların sayısı hızla artmıştır (Toprak, 2018a).

1990'lı yıllarda yapılan çalışmalarla beraber yenilikçi faaliyetlerin mekânda kümelenme eğiliminde olduğu belirtilmiştir (Rosenfeld, 1995). Kümelenmenin sağladığı avantajlar dolayısıyla kurumlar/firmalar coğrafi yakınlığa dayalı sinerjik yapılanmalara gitmektedir. Kurumlar arasındaki araştırma ve geliştirme bazlı iş birliği, yığılma ekonomileri için önemli bir politikadır (Fritsch ve Lukas, 1999: 157). Bu kapsamda değerlendirilebilecek üniversiteler arası iş birliğinde paydaşlar birbirleri ile güç/bağımlılık ilişkisi içinde değildir. Bunun yerine aktörler arasında iş birliği vardır. Yani bölgesel paydaşlar, kendileri ve bölgelerinin rekabet edebilirliğini arttırmak için birbirlerine ihtiyaç duyar (Hudson, 2000: 9). Bölgenin ekonomik rekabet düzeyinin gelişmesi, bölgesel çekicilikler olan yaşam kalitesi, işgücünün yetenek düzeyi, yaratıcılık, bilgiye erişim, fikirler, yeni teknoloji, üretici ve tüketiciler ve altyapısı önemli hale gelmiştir. Eğer bir bölge kendini ulusal ve uluslararası bir konumda tanımlıyorsa küresel ve yerel iş birlikleri geliştirmeye ihtiyaç duyar. Bölgesel aktörler arasında, bölgelerinin yaşaması ve atılım yapmasında, birlikte çalışma konusunda farkındalık var gibi görünmektedir (Hudson, 2000: 9).

Bölgesel entegrasyon ölçek, tema ve aktörler bakımından çeşitlilik göstermektedir. Ülkeler, bölgeler, şehirler, fuarlar, sivil toplum kuruluşları, kütüphaneler, firmalar vb. aktörler, küresel, bölgesel ulusal ve yerel ölçekte iş birliğine gitmektedir. Söz konusu iş birliğinin temaları da çeşitlilik göstermektedir. İş birliği yapan aktörler arasında sosyal, ekonomik, politik ve askeri konularda anlaşmalar imzalanmaktadır. Küresel olarak yaşanan bu süreçte yeni aktörler ve çok katmanlı iş birliği biçimleri ortaya çıkmaktadır. Dünyada bölgesel entegrasyon ve iş birliği konusunda en önemli örnek Avrupa Birliği'dir (AB). AB ile ilgili ilk çalışmalar 1950'li yılların başında Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu ile başlamıştır. Benzer çalışmalar Latin Amerika ülkelerinde de yapılmıştır. Büyük ölçekli iş birlikleri yanında daha alt ölçekli kurumsal iş birlikleri de yaygınlaşmıştır.

Yerelleşme süreçleri ile beraber yerel devleti temsil eden bölgesel/kentsel aktörler, oluşturulan politikalarda gittikçe daha fazla söz sahibi olmaya başlamıştır. Bu kurumlar, merkezin yereldeki temsilcileri olan valilikler, sermaye kesimi ve diğer sivil toplum kesimlerinin oluşturduğu kurumlardan oluşmaktadır. Bunun yanında toplumsal misyonu son yıllarda gittikçe artan üniversite, bu süreçte önemli bir rol almaktadır. Üniversiteler, bölge ve kentlerin temsilinde etkili olan, mekânsal politikaların üretilmesinde söz sahibi kurumlardır.

Teknolojiyi edinmek, özümsemek, ekonomik ürün haline getirecek süreci düzenli ve sistemli bir temel üzerine oturtabilmek için eğitim-öğretim sisteminin geliştirilmesi, araştırma ve geliştirme kurumları, üniversiteler ve üreticilerin iş birliği içerisinde olmaları önem taşımaktadır (VII. Beş Yıllık Kalkınma Planı, 1996-2000: 70). Bu iş birliklerinden en çok konuşulana üniversite-sanayi iş birliği uzun yıllardır tartışılmakla birlikte Türkiye'de hala tam olarak işlev kazanamamıştır². Üniversite-sanayi, üniversite-belediye vb. iş birlikleri yanında son dönemde üniversite-üniversite iş birliği gündemdedir. Üniversiteler arası iş birliği konusunda Berber (1994) Karadeniz bölgesinin sorunlarını gidermek konusunda Karadeniz Bölgesi'nde entegre üniversite sistemi kurulmasını önermektedir. Bu haliyle üniversiteler, edindikleri toplumsal misyona koşut olarak bölgesel/yerel sorunların çözümünde etkin rol oynaması beklenen ve hatta bunun üzerinden eleştirilen

² Mevcut durum, sorunlar ve tarihsel sebepleri çok önemli ve ulusal dinamiklerce belirlenmekte ve uzun bir tartışma konusudur.

kurumlara dönüşmüştür. Son yıllarda üniversiteler arası iş birliği gündemi ile üniversiteler sadece kendi sorunlarını değil aynı zamanda içinde buldukları bölgenin sorunlarını çözecek iş birlikleri kurmaktadır. Coğrafi bölge sınırları ile örtüşmeyen ancak coğrafi yakınlığın önemli olduğu bu bir araya gelme politikası kendiliğinden bir üniversite bölgesinin oluşumunu da beraberinde getirmiştir.

Bölge kavramı coğrafyanın temel kavramlarından biridir. Ancak bölgeleme çalışmaları sadece coğrafyacılar tarafından yapılmamaktadır. Coğrafi bölgenin yanı sıra, biçimsel, doğal ve fonksiyonel bölge türleri de mevcuttur. Üniversitelerin oluşturduğu bölgeler, fonksiyonel bölge sınıfına dahil edilebilir. Fonksiyonel bölgeler, bazı sosyal ve ekonomik göstergelerden hareketle belirlenen ve diğer bölgelerle iletişim halinde olan mekânsal bütünlüklerdir. Bu tür bölgeleme mekânsal yapıyı ve mekân üzerindeki ekonomik ve kültürel işleyişi daha iyi organize edebilmek için yapılır. Türkiye’deki kamu kurumlarının organizasyonu bu şekilde oluşturulmuştur (DSİ bölgesi, Karayolları bölgesi gibi). **Ali Özçağlar (2003)** bu tür bölgelere “Kamu Kurumlarının Hizmetleriyle İlgili Yönetim Bölgeleri” adını vermektedir.

Türkçe literatürde fonksiyonel bölgeler olarak tanımlanabilecek üniversite bölgelerinin ortaya çıkışı, faaliyetleri ve hedeflerinin ortaya konduğu bir kaynağa rastlanmamıştır. Türkiye’deki üniversiteler arasındaki iş birliklerinin tanımlayıcı (deskriptif) olarak ele alındığı bu çalışmanın temel motivasyonu literatürdeki bu eksikliklerdir. Üniversiteler arası iş birlikleri, araştırma-geliştirme, bölgesel gelişme stratejisine katkı yapma ve bölgenin güçlü yönlerini paylaşma ve zayıf yönlerini kapatma gibi bölgesel sorunlara çözüm bulma potansiyeli taşıya da başlangıç aşamasında olan Türkiye’deki üniversite bölgeleri lisans-lisansüstü eğitim ve alt yapısal sorunların giderilmesine yönelik idari iş birliğine odaklanmış durumdadır. Ancak iş birliğinin kurumsallaşması veya derinleşmesi ile üniversitelerin bölgesel etkilerinin artacağı şüphesizdir. Bu olgudan hareketle çalışmanın amacı Türkiye’de coğrafi yakınlığı baz alan üniversiteler arası iş birliği platformlarının bir araya gelme motivasyonları ve ortaya çıkan üniversite bölgelerini değerlendirmektir. Çalışmanın bulgularına göre farklı yıllarda kurulan üniversiteler öğretim üyesi eksikliği, alt yapı ve donanım eksikliği ve lisans-lisansüstü eğitim gündemleri ile bir araya gelmekte ve birer üniversite bölgesi oluşturmaktadır. Çalışmada öncelikle Türkiye’nin geçirdiği üniversiteleşme süreci değerlendirilecektir. Sonraki bölümde dünyadan örneklerle kısaca değinilecek ve Türkiye’deki üniversiteler arasındaki iş birlikleri ayrıntılı olarak ele alınacaktır.

TÜRKİYE’DE ÜNİVERSİTELEŞME

Türkiye’nin üniversiteleşme sürecinde birkaç dönem ayırt edilebilir. Bunlar Darülfünun’un kurulması, 1933 üniversite reformu, 1946 ve 1981’deki yasal düzenlemelerdir. Ancak bu dönemler daha çok niteliksel değerlendirmeler yapılırken baz alınır. 2006 yılı ile başlayan süreçle Türkiye’de üniversiteleşme hızı oldukça artmıştır. Üniversite iş birliklerini ele alan bu çalışmada Türkiye’nin üniversiteleşme sürecinin niceliksel ve mekânsal olarak ele alınması gerekmektedir. Darülfünunla başlayan üniversiteleşme süreci Cumhuriyet dönemiyle beraber üniversiteye yüklenen yeni misyonla devam etmiştir. Küresel ve yerel dinamiklerin etkisi ile şekillenen üniversiteleşme politikasına göre bazı dönemlerde aynı yılda onlarca üniversite açılırken bazı dönemlerde ise üniversite açma faaliyetine ara verilmiştir. 1950’li yıllara kadar sadece üç üniversitenin bulunduğu Türkiye bu tarihten sonra bölgesel merkezler veya bölgesel merkez olma potansiyeli olan illerde (İzmir, Trabzon, Erzurum, Adana, Sivas, Diyarbakır, Konya gibi) üniversiteler kurulmuştur (**Sargın, 2006: 40; Işık, 2008: 27**). 1992’de çıkarılan bir kanunla 23 yeni üniversite kurulmuştur. Bu üniversiteler orta düzeyde gelişmiş kentlerde kurulmuştur (Bolu, Aydın, Manisa, Şanlıurfa, Tokat, Niğde, Kütahya, Denizli, Muğla, Mersin, Çanakkale, Balıkesir, Kocaeli gibi) (**Toprak, 2012**). Sonraki üniversite kurma hamlesi için 12 yıl geçmesi beklenmiştir. Tabii bu üniversiteleşme süreçlerinin her birinde mecliste tartışmalar yaşanmış, milletvekilleri kendi seçim bölgelerine üniversite kurulması konusunda hükümete baskı yapmıştır (**9 Temmuz 1995, Milliyet**). 2006 yılına gelindiğinde yeni bir üniversite açma dönemine girilmiştir. Yükselen taleplerle beraber “her ile bir üniversite” sloganıyla birçok üniversite kurulmuştur. 2008 yılında Türkiye’deki bütün illerde üniversite bulunmaktaydı. Sonraki aşamalarda ise üniversite kurma faaliyetleri devam etmiştir. Eylül 2020 itibarıyla üniversite sayısı 207’ye ulaşmıştır. Bunların 129’u kamu; 78’i ise vakıf üniversitesi ve vakıf meslek yüksekokuludur (<https://www.yok.gov.tr>).

YÖNTEM

Türkiye’de üniversiteler arası iş birliği platformlarının yasal dayanağı 16 Temmuz 1999 tarih ve 23757 sayılı “Lisansüstü Eğitim Öğretim Enstitülerinin Teşkilat ve İşleyiş Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılması Hakkında Yönetmeliktir. Bu yönetmelik kapsamında “iki veya daha fazla yükseköğretim kurumunun önerisi ve Yükseköğretim Kurulu kararı ile, yükseköğretim kurumları arasında ortaklaşa yürütülecek lisansüstü programlar açılabilir” ibaresinden de anlaşılacağı üzere üniversiteler arasındaki iş birliği platformlarının başlangıç motivasyonu eğitimidir. Ancak üniversitenin bulunduğu bölge kente yönelik sosyal, ekonomik ve kültürel fonksiyonlarının gündeme gelmesiyle üniversiteler arası iş birlikleri artmış ve iş birliği zeminleri de çeşitlenmiştir. Bu çalışmanın amacı, Türkiye’de üniversiteler arası iş birliklerinin motivasyonlarını ve bu iş birliklerinden doğan üniversite bölgelerini belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda iş birliği

platformlarının ortak eğitim programı, proje faaliyetleri, yerel aktörlerle yaptıkları iş birliği ve bölgesel kalkınma stratejisine katkılarını ortaya koyacak veri setine ihtiyaç duyulmaktadır. Ancak kurumsallaşma aşamasında olan, sekreteryası ve web sitesi her yıl değişen bu platformlarla ilgili derli toplu bir veri setine ulaşmak mümkün olmamıştır. Coğrafi yakınlığın esas alındığı üniversiteler arası iş birliklerinden doğan üniversite bölgelerine ait web siteleri çalışmanın verilerinin sağlandığı birincil kaynaktır. Söz konusu web sitelerindeki bilgiler ve toplantı tutanakları kuruluş motivasyonları ile ilgili temalar belirlenmesine yardımcı olmuştur. Temalardan ilki üniversitenin geleneksel fonksiyonuna işaret eden eğitimidir. Eğitim teması küresel üniversite iş birliklerinin de birincil temasıdır. Öğretim elemanı ve alt yapı yetersizlikleri Türkiye bağlamında belirlenen diğer temalardır. Çalışmanın izlencesi yönetime uygun olarak küresel üniversite iş birliği örneklerinin verilmesi ile başlamaktadır. Sonraki bölümde Türkiye'deki üniversite iş birlikleri belirlenen temalar bağlamında değerlendirilecek ve üniversite bölgeleri belirlenecektir.

DÜNYA'DA ÜNİVERSİTELERARASI İŞ BİRLİKLERİ

Üniversite iş birlikleri farklı ölçeklerde gerçekleşmektedir. Kıtasal (European University Assosication, EUA) ulusal ölçekte (Association of American Universities, AAU), kentsel (Florida Association of Colleges and Universities, FAC&U) iş birlikleri mevcuttur. Bunlardan bazıları ile ilgili bilgiler aşağıda verilmiştir.

The Hispanic Association of Colleges and Universities (HACU)

1986'da 18 üniversitenin katılımıyla kurulmuştur. Şu anda Amerika Birleşik Devletleri, Peru, Puerto Riko, Latin Amerika ve İspanya'dan 47 kolej ve üniversitenin katıldığı ulus aşırı bir kurumsal yapıya dönüşmüştür. Kuruluşun misyonu, web sitesinde şu şekilde sıralanmaktadır:

- Üye kolej ve üniversitelerin gelişimini teşvik etmek,
- Hispanik öğrencilerin orta öğretime ulaşma fırsatlarını geliştirmek
- İş dünyası, sanayi ve kamu arasında kaynakları ve bilginin paylaşılması olarak anlatılmaktadır.

ABD nüfusunda önemli paya sahip İspanyolca konuşan kitlenin eğitimi, kariyer planlaması yanında buldukları bölgede kaynakların verimli kullanılması, bilgi ve beşeri sermaye üretimi, staj ve burs programları ile bölgesel ve kentsel kalkınma stratejisinin bir parçası olan üye üniversitelerin oluşturduğu bu birlik Amerikan kongresinin hispanik kurumlara yönelik ödenek kararlarında etkilidir.

European University Association (EUA)

2001 yılında kurulan birlik Avrupa'daki üniversitelerin bir araya geldiği bir örgütlenmedir. 48 Avrupa ülkesinden 800'den fazla üniversitenin üye olduğu ve Bologna sürecinde önemli rolü olan birlik, eğitim, araştırma ve inovasyon konularında Avrupa Birliği politikaları üzerinde oldukça etkindir. Türkiye'den 57 üniversitenin üye olduğu platform, ortak projeler, etkinlikler ve karşılıklı öğrenme konusunda deneyimlerini paylaşan üniversitelerin oluşturduğu kurumsal yapıdadır ve Avrupa'nın yükseköğrenim politikalarını şekillendirmektedir. Eğitim-öğretim yönlendirme konseyi, doktora eğitimi kurulu, açık bilim uzmanlık grubu, araştırma politikası çalışma grubu ve inovasyon ekosistemleri uzmanlık grubu gibi alt yapılar bu platformun iş birliği temalarını da göstermektedir.

Association of American Universities (AAU)

1900 yılında Chicago, Columbia, Harvard, The Johns Hopkins ve California üniversitelerinin rektörlerinin toplanmasıyla kurulmuştur. 65 araştırma üniversitesinin oluşturduğu bu platform eğitim, araştırma ve inovasyon konusunda iş birliği yapmaktadır. Kurumun kuruluş manifestosunda yükseköğretimde daha fazla standardize olmak, Amerikan üniversitelerinin verdiği doktora derecelerinin prestijini yükseltmek olduğundan bahsedilmiştir. Bu durum Amerikan üniversitelerinin Avrupa'daki üniversitelere göre daha zayıf kurumlar olduğu bir döneme rastlamaktadır. Amerikalı birçok öğrenci doktora eğitimi için Avrupa'daki üniversitelere gitmekteydi. Rektör ve dekanların katıldığı toplantıda üye üniversitelerin yükseköğretimdeki problemler konusunda birlikte çalışması karara bağlanmıştır. Eğitim motivasyonu yanında topluma yönelik katkılar da bu iş birliği platformunun hedeflerindedir.

Florida Association of Colleges and Universities

Kıtasal ve ulusal iş birlikleri yanında kent ya da eyalet düzeyinde üniversite platformları bulunmaktadır. 1933 yılında kurulan bu iş birliği platformu Florida eyaleti sınırlarındaki 70 kolej ve üniversitenin yanında kar amacı gütmeyen özel ve kamu yükseköğretim kurumunu bünyesinde barındırmaktadır.

Yukarıdaki birkaç örnekten de anlaşılacağı üzere üniversiteler arası iş birliği platformlarının geçmişi oldukça gerilere gitmektedir. Söz konusu olguya Türkiye açısından bakıldığında üniversiteler arası iş birliği çalışmalarının oldukça yeni olduğu anlaşılmaktadır. Geçmiş yıllarda üniversiteler yaptıkları ikili anlaşmalarla belirli bir düzeyde iş birliği sağlamaktaydı. Ancak bu iş birliği genellikle öğretim elemanı eksikliği ve lisansüstü eğitim üzerinden gerçekleşen ikili anlaşmalardı. Coğrafi yakınlık aranmayan bu iş birlikleri yerini coğrafi yakınlığın ön planda olduğu onlarca üniversitenin bir araya geldiği geniş bir iş birliği ağına dönüşmüştür.

TÜRKİYE ÜNİVERSİTE BÖLGELERİ: ÜNİVERSİTELER ARASI İŞ BİRLİĞİ PLATFORMLARI

ADIM Üniversiteleri

30/03/2001 tarihinde Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Pamukkale Üniversitesi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi iş birliği ile kurulmuştur. Sonraki yıllarda Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyonkarahisar Sağlık Üniversitesi, Antalya Bilim Üniversitesi, Balıkesir Üniversitesi, Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi, Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Uşak Üniversitesi ve Uluslararası Antalya Üniversitesi birliğe katılmıştır ([Şekil 1](#)).



Şekil 1: ADIM Üniversiteleri Bölgesi

ADIM üniversiteleri arasında imzalanan protokole göre, söz konusu üniversiteler,

- Eğitim-öğretim,
- Bilimsel ve teknik,
- Sosyal ve kültürel etkinliklerde iş birliği yapacaktır (Rektörler Toplantısı Tutanağı, 30.03.2001).

Bu genel hedeflerin alt toplantılarında eğitim, öğretim, bilimsel ve teknik konularda yapılan iş birliklerinin aynı zamanda kamu kaynaklarında tasarruf sağlayacak hedefler olduğu anlaşılmaktadır.

- Yüksek lisans ve doktora tezlerinin tam metinlerinin CD ortamında kütüphane ve dokümantasyon daire başkanlığında toplanması için gerekli yönetmelik/yönerge değişikliklerinin yapılması
- Yurt dışı basılı dergilerin satın alınmasında iş birliği

- Yeni dergi aboneliğinde ADIM protokolü çerçevesinde ortak hareket etme
- Dergi alımlarında üniversiteler arasında benzer dergiler yerine farklı dergilerin alınmasında öncelik verilmesi
- Elektronik dergiler ve veri tabanlarının satın alınmasında iş birliği
- Kütüphaneler arası ödünç vermede iş birliği (Kütüphane ve dokümantasyon daire başkanları toplantısı (04.07.2001).

Sosyal ve kültürel etkinliklerde yapılacak iş birliği için ise 2012 yılında alınan bir karar örnek gösterilebilir.

- ADIM Konsosiyumu üniversitelerinde her yıl düzenlenen bahar şenliklerinden bir ay önce belirlenen tema kapsamında kültürel konularda faaliyet gösteren ekiplerin her yıl üç üniversite dolaşarak etkinlik gerçekleştirmesine, ADIM Üniversiteleri arasında sportif kültürel, bilimsel yarışmalar, öğrenci panelleri düzenlenmesine 24-25-26 Nisan 2012 tarihlerinde Pamukkale Üniversitesinde düzenlenecek “Zeybek ve Aşk” temalı folklor etkinliklerine diğer ADIM Üniversiteleri ekiplerinin katılımının sağlanması karara bağlanmıştır (Rektörler Toplantısı, 03.04.2012)

ADIM Üniversiteleri konsorsiyumu ilk olma özelliğinin yanında en sistematik çalışmaları yapan organizasyondur. Bu örgütlenmenin web sitesinde üye üniversitelerin ilgili alt birimler tarafından gerçekleştirilen toplantılar, tutanakları ile beraber arşivlenmiştir.

Üniversitelerarası İş birliği Programı (ÜNİP)

Adıyaman Üniversitesi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Ardahan Üniversitesi, Artvin Çoruh Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi, Batman Üniversitesi, Bayburt Üniversitesi, Bingöl Üniversitesi, Bitlis Eren Üniversitesi, Bozok Üniversitesi, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Dicle Üniversitesi, Düzce Üniversitesi, Erciyes Üniversitesi, Erzincan Binalı Yıldırım Üniversitesi, Fırat Üniversitesi, Giresun Üniversitesi, Gümüşhane Üniversitesi, Hakkari Üniversitesi, Iğdır Üniversitesi, İnönü Üniversitesi, İstanbul Gedik Üniversitesi, İstanbul Yeni Yüzyıl Üniversitesi, Kafkas Üniversitesi, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Kastamonu Üniversitesi, Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Manisa Celal Bayar Üniversitesi, Mardin Artuklu Üniversitesi, Munzur Üniversitesi, Mustafa Kemal Üniversitesi, Muş Alparslan Üniversitesi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Ordu Üniversitesi, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Siirt Üniversitesi, Şırnak Üniversitesi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Toros Üniversitesi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nin üyesi olduğu bu birlik, 21 Temmuz 2006 yılında kurulmuştur. Genel olarak söylemek gerekirse bu birlikte yer alan üniversitelerin çoğunluğu ülkenin iç ve doğu kesiminde yer alan, sosyo-ekonomik olarak az gelişmiş illerde yer almaktadır (Şekil 2). Bu birliğin temel motivasyonu, lisans ve lisansüstü eğitim-öğretim, bilimsel ve teknolojik araştırma-geliştirme projeleri, bilimsel, sosyal ve kültürel etkinlikler alanında ortak çalışmalar yapmaktır.



Şekil 2: ÜNİP Üniversiteleri Bölgesi

En fazla üye sayısına sahip olan bu iş birliği platformunun üyesi olan üniversitelerden bazıları coğrafi bütünlüğü bozmaktadır. Sekreteryası her dönem değiştiği için ve sabit bir web sitesi olmadığından derli toplu bir bilgiye ulaşamamıştır.

Batı Karadeniz Üniversiteleri Birliği (BKÜB)

24 Şubat 2007 yılında kurulmuştur. Kocaeli, Sakarya, Abant İzzet Baysal, Bülent Ecevit (Zonguldak) üniversiteleri kurucu üyelerdir. Sonraki yıllarda Karabük, Düzce, Bartın, Bilecik Şeyh Edebali ve Kastamonu üniversitelerinin katılımıyla üye sayısı 9'a çıkmıştır (Şekil 3). BKÜB'un amacı, üniversitelerinin birikimlerini bir araya getirerek, ortak bilimsel çalışmalar yapmak, ortak lisansüstü programlar açmak, ön lisans, lisans öğrencilerinin ve öğretim üyelerinin, öğretim elemanlarının karşılıklı değişimini desteklemek, üniversitelerin sahip olduğu değerlerden yararlanabilmektir (<http://bkub.kocaeli.edu.tr/>).



Şekil 3: BKÜB Üniversiteleri Bölgesi

Kafkasya Üniversiteleri Birliği (KÜNİB)

Bu iş birliği örgütünde Türkiye, Amerika Birleşik Devletleri, Azerbaycan, Gürcistan, İran, Kırgızistan, Kazakistan, KKTC, Moldova, Nahçıvan, Rusya, Ukrayna'dan olmak üzere toplamda 122 üniversite vardır. Bu üniversitelerin büyük çoğunluğunu Türkiye'den üniversiteler oluşturmaktadır (www.kunib.com) KÜNİB sınır aşırı iş birliğine önemli bir örnektir.

2009 Kasım ayında Kafkas Üniversitesi'nin girişimleri ile kurulmuştur. İmzalanan protokolde amaç şu şekilde belirtilmiştir: Kafkasya coğrafyasındaki paydaş ülkelerin sahip oldukları ortak mirastan yola çıkarak, bu ülkelerdeki üniversiteler aracılığıyla geleceğe ışık tutacak bir vizyon belirlemek ve dil, kültür, sanat, tarih, ekonomi, eğitim gibi alanlarda ortak bilimsel çalışmalar yapmaktır. Bu amaçtan hareketle, aşağıdaki hedefler belirlenmiştir:

- Bölgenin jeopolitik önemi göz önünde bulundurularak kültürlerarası bir diyalog oluşturulması,
- Ortak bilimsel bilgi şöleni ve seminerler düzenlenmesi,
- Ortak kültürel, sanatsal ve sportif etkinlikler düzenlenmesi,
- Süreli öğretim üyesi değişim programının yapılması (Mevlana Değişim Programı),
- Süreli öğrenci değişim programının yapılması (Mevlana Değişim Programı),
- Karşılıklı bilimsel ve edebi eserlerin çevrilmesi,
- Kaybolmakta olan halk kültürü, dil ve etnografik ürünlerin ortak projelerle derlenmesi ve yayımlanması,
- Karşılıklı akreditasyon çalışmalarının yürütülmesi,
- Ortak diploma programlarının başlatılması,
- Dil okullarının açılması.

Trakya Üniversiteler Birliği (TÜB)

19 Mayıs 2012 tarihinde Trakya Üniversitesi, Kırklareli Üniversitesi, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi ve Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi'nin katılımı ile kurulmuştur (Şekil 4). İmzalanan protokolle iş birliğinin çerçevesi belirlenmiştir. Bu üniversiteler platformu çeşitli iş birliği konuları belirlemiştir. Bunlar;

- Ön lisans ve lisans eğitim-öğretimi,
- Lisansüstü eğitim-öğretimi,
- Öğrenci ve öğretim elemanı değişimi,
- Bilimsel ve teknolojik araştırma-geliştirme,
- Bilimsel, sosyal ve kültürel etkinlikler,
- Öğrenci konseyleri, öğrenci kulüpleri ve toplulukları,
- Yurtdışından öğrenci kabulü,
- Balkan ülkeleri öğrencilerine yönelik yaz okulları ve Türkçe dil eğitimi alanlarında yapılacak olan ortak çalışmaları kapsar. Ayrıca TÜB Üniversiteleri TİKA, Yunus Emre Vakfı, Diyanet Vakfı, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, yurtdışında bulunan toplum kuruluşları ve bu gibi ilgili kurum ve kuruluşlar ile çalışma alanlarına göre iş birliği yapmaktadır (<http://www.tub.gov.tr/>).



Şekil 4: TÜB Üniversiteleri Bölgesi

Trakya Üniversiteler Birliği koordinasyonunda “Trakya Bölgesinde Üniversitelerin Bölgesel Kalkınmaya Etkisi” başlıklı çalışma (Nişancı vd., 2017) kapsamında bölge üniversitelerinin yerel sosyo-ekonomik kalkınma, turizm, araştırma ve geliştirme, kentsel gelişim alanlarındaki etkileri ortaya konmuştur. Üniversite ve kent ilişkisini kent bazında değil de bölge bazında ele alan bu çalışma üniversitenin sosyal ve ekonomik etkilerine bölgesel perspektiften bakarak güncel üniversite iş birliklerini göz önünde bulundurmıştır.

Konya Ovası Projesi (KOP) Bölgesi Üniversiteler Birliği

8 Aralık 2012 tarihinde bir araya gelen Aksaray Üniversitesi, Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi, Konya Necmettin Erbakan Üniversitesi, KTO Karatay Üniversitesi, Mevlana Üniversitesi³, Niğde Üniversitesi⁴ ve Selçuk Üniversitesi, imzaladıkları mutabakat metni ile birliğin kuruluşunu deklare etmiştir (Şekil 5). Bu birliğin kuruluşunda KOP Bölge Kalkınma İdaresi öncü rol oynamıştır.

³ 23 Temmuz 2016 tarihli Kanun Hükmünde Kararname ile kapatılmıştır.

⁴ Ağustos 2016'da üniversitenin adı Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi olarak değiştirilmiştir.



Şekil 5: KOP Üniversiteleri Bölgesi

Birliğin temel amaçları, akademik ve idari iş birliği yapmak, KOP Bölgesi'nin kalkınmasına yönelik faaliyetler yürütmek ve üniversiteler ile bölgenin buluşması için platform oluşturulması olarak belirlenmiştir. Bu amaçlara yönelik kısa vadeli faaliyetler şunlardır; Ulusal kalkınma sempozyumu düzenlenmesi, bölge ile ilgili özgün araştırmalar, derlemelerin yapılması ve bölgenin kalkınmasına yardımcı olabilecek çalışmaların yayımlanacağı bir dergi çıkarmaktır (www.unikop.org).

İzmir Üniversiteleri Platformu (İÜP)

İÜP, kent düzeyinde bir iş birliği organizasyonudur. İzmir üniversitelerinin hem akademik hem de sosyal, kültürel ve sportif alanlarda dayanışmasını sağlamak ve İzmir'i bir "Üniversite Kenti" olarak konumlandırmak için projeler üretmek amacıyla yola çıkan platform; Ege Üniversitesi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü, İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, İzmir Demokrasi Üniversitesi, İzmir Bakırçay Üniversitesi, İzmir Ekonomi Üniversitesi, Yaşar Üniversitesi, İzmir Tınaztepe Üniversitesi, İzmir Kavram MYO'yu aynı çatı altında buluşturmuştur (www.izmiruniversiteleri.com). İzmir'de eğitim-öğretim faaliyetlerine devam eden altı üniversitenin bir araya gelerek oluşturduğu "İzmir Üniversiteleri Platformu" Aralık 2008 tarihinde hayata geçirilmiştir. 2009-2010 eğitim-öğretim döneminde faaliyete geçen Gediz Üniversitesi⁵, 2010-2011 eğitim-öğretim döneminde faaliyete geçen İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi ve Şifa Üniversitesi⁶ ile birlikte platforma üye üniversite sayısı dokuza yükselmiştir.

Orta Karadeniz Bölgesi Üniversiteleri Platformu (OKÜP)

Kuruluş aşamasında olan bu platform, Amasya Üniversitesi, Giresun Üniversitesi, Hitit Üniversitesi, Ordu Üniversitesi, Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sinop Üniversitesi ve Tokat Gazi Osmanpaşa Üniversitesi arasında imzalanan protokolle kurulmuştur (Şekil 6).

⁵ 23 Temmuz 2016 tarihli Kanun Hükmünde Kararname ile kapatılmış ve sonrasında Bakırçay Üniversitesi adıyla yeniden faaliyete geçmiştir.

⁶ 23 Temmuz 2016 tarihli Kanun Hükmünde Kararname ile kapatılmış, günümüzde Sağlık Bilimler Üniversitesi olarak faaliyet göstermektedir.



Şekil 6: OKÜP Üniversiteleri Bölgesi

GAP Bölgesi Üniversiteleri Birliği (ÜNİGAP)

2018 yılında GAP bölgesinde yer alan 11 üniversite (Adıyaman Üniversitesi, Batman Üniversitesi, Dicle Üniversitesi, Gaziantep Üniversitesi, Harran Üniversitesi, Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Mardin Artuklu Üniversitesi, Sanko Üniversitesi, Siirt Üniversitesi, Şırnak Üniversitesi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi) rektörü ve yine söz konusu bölgedeki kalkınma ajanslarının iş birliği ile kurulmuş bir üniversiteler arası iş birliği platformudur (Şekil 7).



Şekil 7: ÜNİGAP Üniversiteleri Bölgesi

Kuruluş protokolünde üye üniversitelerin beşeri, bilimsel, ekonomik kaynaklarının birleştirilmesi ve ortaklaşa kullanılması sonucu oluşan güç ile bölgenin kalkınmasının hedeflendiği belirtilmiştir.

SONUÇ

Eskiden birbirinden uzak ve iki üniversite arasında yapılan iş birliği anlaşmaları günümüzde daha çok coğrafi yakınlık ön plana çıktığı çoklu aktörlerin bulunduğu bir ağa dönüşmüştür. Coğrafi yakınlık nedeniyle iş birliği platformları görselleştirildiğinde bir bölgeselleşme görüntüsü ortaya çıkmıştır. Üniversite bölgeleri, birkaç alt başlık altında

değerlendirilebilir. Üniversiteler arasındaki nesil farklılığı, oluşan üniversite bölgelerinin farklı ölçekte olması, kuruluş motivasyonları/amaçları, inovasyon ve üniversite-sanayi iş birliği ve bölgesel yönetim.

Üniversiteler arasında kurulan iş birliği platformlarının temel motivasyonları ve amaçları dört başlık altında ele alınabilir.

- Eğitim (ön lisans, lisans ve lisansüstü),
- Öğretim elemanı sıkıntısı,
- Alt yapı ve donanım yetersizlikleri,
- Rekabet düzeyinin düşüklüğü gibi sorunlar temel motivasyonlar olarak belirlenmiştir.

Beşeri sermayenin bölgede dolaşıma sokulması, donanım ve alt yapı konusunda iş birliği ve rekabet düzeyini artırmayı sağlayacak bu iş birliği politikası bölgesel kalkınma açısından önemlidir. Bölgesel iş birlikleri, bölgesel kalkınma ve eşitsizliklerin gündemindeki yönetim konusunda çoğulcu ve ortak çözüm üretme potansiyeli taşımaktadır. Planlama ve politika geliştirme aşamalarına yönetim kavramı bağlamında katkı sağlayacak çok aktörlü bölgesel gelişme stratejilerinin bir parçası olan üniversite iş birlikleri gelecek yıllarda önemli bir gündem maddesi olacaktır.

Üniversiteler arasında kurulan iş birliği platformlarında yer alan üniversitelerin kuruluş tarihleri farklıdır. Bu nesil farklılığından dolayı üniversiteler arasında alt yapı, beşeri sermaye ve donanım konularında farklılıklar mevcuttur. Söz konusu üniversiteler birbirlerinin zayıf yönlerini kapatmanın yanında güçlü yönlerini de paylaşmaktadır. Üniversite bölgelerinde yer alan üye üniversiteler farklı alanlarda uzmanlaşmış olabilmektedir. Örneğin açılması kararlaştırılan ortak lisansüstü eğitim programları bu farklılıklar ve uzmanlık alanları dikkate alınarak hazırlanmıştır.

İş birliği platformlarına üye kurumlar arasında nesil farkı olmasının yanında kurumun tipi ve oluşturulan ağı ölçeksiz olarak çeşitli olduğu anlaşılmıştır. Ulus aşırı, bölgesel ve kentsel düzeyde kurulan iş birliklerinin amaç ve motivasyonları farklılaşabilmektedir. Özellikle sınır bölgelerinde yer alan iş birliği platformları daha çok politik ve kültürel içeriğe de sahip ulus aşırı ölçekte iken, ulusal ve kentsel ölçekte (İzmir Üniversiteler Platformu) de iş birlikleri mevcuttur. Ölçek konusunun yanında iş birliğinde yer alan üniversitelerin türü de farklı olabilmektedir. Üniversite bölgesinde yer alan üye üniversiteler kamu ve vakıf üniversitelerinden oluşmaktadır. Yıllardır ulaşılmaya çalışılan üniversite-sanayi iş birliği zemini bir araya gelen vakıf ve kamu üniversitelerinin iş birliği ile kurulabilir. Zira üniversite sanayi iş birliği modeli, devlet, sermaye ve üniversite üçlüsünden oluşmaktadır. Türkiye bağlamında düşünülürse uzun yıllar bir kamu (devlet) kaynakları ile kurulan üniversite artık sermayenin yatırım alanına da dönüşmüştür. Hem kar hem de yatırımları destekleyecek vakıf üniversitesinin iş birliklerinde yer alması üniversite-sanayi iş birliği sürecine katkı sağlayabilir.

Her ne kadar metin boyunca kurulan iş birliklerinin amaçları değerlendirilmiş olsa da üniversite iş birliklerinin çoğu henüz işlevsellik kazanmanın ötesinde bir niyet beyanını temsil etmektedir. Şimdilik daha çok eğitim gibi üniversitenin birincil misyonu üzerinden yürüyen iş birliği, değişen gündemle beraber üniversitenin üçüncü misyonu çerçevesinde dönüşüm geçirebilme potansiyeline sahiptir. Üniversitelerin sosyo-ekonomik etkileri hep kent ölçeğinde çalışılmıştır. Üniversiteler arasında yapılacak, ortak bilimsel projeleri, araştırma geliştirme faaliyetlerinin yoğunlaşması ile yapılacak etki çalışmalarının ölçeğinde de değişim yaşanabilir. Böylece üniversite bölgeleri bölgesel ölçekte harcama, gelir, istihdam, ulaşım, turizm, sağlık ve sanayi gibi ekonomik alanlarda daha güçlü bir kuruma dönüşecektir.

EXTENDED ABSTRACT

UNIVERSITY REGIONS: COOPERATION BETWEEN UNIVERSITIES IN TURKEY

INTRODUCTION

The social and economic transformation of the university has been the subject of many studies (Goddard, 1997; Chatterton and Goddard, 2000; Buys and Bursnall, 2007). In the Middle Ages, when it started to be institutionalized, the university was an education-oriented institution where the existing information was transferred to students. These traditional universities were separate from their communities (Chatterton, 2000: 166; Brockliss, 2000). With the 19th century, the research function was added to the primary function of the university. According to this new university model, which is also called Humboldt research university, the university should provide the equipment that enables students to understand how knowledge is produced by taking scientific methods into account rather than conveying information (Wissemma, 2009: 16). The social, economic and political upheavals experienced in the last half century have changed the content of the university concept and further diversified the university mission. In this process, with the Third Mission assigned to the university, the university has now turned into an institution that has close relations with the society, the city-region and actors it is located in.

The university has become one of the most important institutions of the city, from its separated location, integrated with the city, in communication with other actors (Toprak, 2018b: 355). This new position of the university in the innovative ecosystem has been explained by Etzkowitz (2002) with the Triple Helix Model. In the Triple Helix Model, the state, industry, and university trio undertake different tasks in the commercialization of knowledge. Previously, in this tripartite cooperation configuration, there were military actors in place of the university. With the rise of internal growth theories in the early 1990s, the university, which is a source of knowledge and human capital in the knowledge-based economic development model, has gained a key position. With these developments, the university has become an important actor in policy making regarding the local development problem. With the involvement of the university in the development problems, the university has been discussed in the context of knowledge production and diffusion, human capital, innovation, patent, technopark, university-industry cooperation. In this context, the number of studies related to the effects of the university's contribution to knowledge production in Turkey has increased rapidly (Toprak, 2018a).

With the studies conducted in the 1990s, it has been shown that innovative activities tend to cluster in space (Rosenfeld, 1995). Due to the advantages of clustering, institutions/companies tend to develop synergistic structures based on geographical proximity. Research and development (R&D) based cooperation between institutions is an important policy for agglomeration economies (Fritsch and Lukas, 1999: 157). Stakeholders are not in a power/dependency relationship with each other in inter-university cooperation, which can be evaluated within this scope. Instead, there is cooperation between actors. That is, regional stakeholders need each other to increase the competitiveness of themselves and their regions (Hudson, 2000: 9). The development of the economic competitiveness of the region, the quality of life, the skill level of the workforce, creativity, access to information, ideas, new technology, producers and consumers and infrastructure have become important. If a region defines itself in a national and international position, it needs to develop global and local collaborations. There seems to be awareness of working together among regional actors in the survival and breakthrough of their regions (Hudson, 2000: 9).

Regional integration varies in terms of scale, theme and actors. Countries, regions, cities, fairs, non-governmental organizations, libraries and companies cooperate on a global, regional, national and local scale. The themes of this cooperation also vary. Agreements are signed between the actors on social, economic, political and military issues. In this global process, new actors and multi-layered forms of cooperation emerge. The most important example of regional integration and cooperation in the world is the European Union (EU). The first studies on the EU started in the early 1950s

with the European Coal and Steel Community. Similar studies have been conducted in South American countries. In addition to large scale collaborations, smaller scale corporate collaborations have also become widespread.

With the localization processes, the regional/urban actors representing the local state have started to have more and more say in the policies created. These institutions consist of the local representatives of the center, governorships, the capital sector and other civil society sectors. In addition, the university, whose social mission has gradually increased in recent years, plays an important role in this process. Universities are institutions that are effective in the representation of regions and cities and have a say in the production of spatial policies. The efforts to establish cooperation between universities, which started in the early 2000s, have increased in the last decade.

AIM AND IMPORTANCE OF STUDY

The concept of region is one of the basic concept of geography. However, zoning studies are not only done by geographers. In addition to the geographical region, there are also formal, natural and functional types of regions. Regions created by universities can be defined as functional regions. Functional regions are spatial integrities that are determined based on some social and economic indicators and are in communication with other regions. This type of zoning is done to better organize the spatial structure and the economic and cultural functioning on the space. Ali Özçağlar (2003) calls such regions "Management Regions Related to the Services of Public Institutions". This study, intended to evaluate the founding motivations and activities of university regions arising from the cooperation between universities.

METHOD

The legal basis of inter-university cooperation platforms in Turkey is the document dated 16th July 1999 and numbered as 23757 "Postgraduate Education Institute and the Regulation on the Organization and Functioning of the Amendment of the Regulation". As it can be understood from the statement within the scope of this regulation: "*with the proposal of two or more higher education institutions and the decision of the Council of Higher Education, graduate programs to be jointly conducted between higher education institutions can be opened*", the initial motivation for formation of cooperation platforms between universities is education. However, with the intervention of the social, economic and cultural functions of the university in the region and the city where the university is located, the cooperation between universities has increased and the cooperation grounds have also been diversified. The aim of this study was to describe the motivation for cooperation between universities in Turkey and to identify university regions as result of this cooperation. In line with this purpose, there is a need for a data set that will reveal the contributions of cooperation platforms to the joint training program, and projects, cooperation with local actors and regional development strategy. However, it was not possible to reach a compact data set related to these platforms, which are in the process of institutionalization and whose secretariat and website change every year. The websites belonging to the university regions, which have been formed as a result of cooperation between universities based on geographical proximity, are the primary source of the data of the study. The information and meeting reports on these websites to develop the themes related to the motivation for the establishment. The first theme emerged from the analysis is education, which points to the traditional function of the university. Teaching staff and insufficient infrastructure are other themes identified in the context of Turkey. The study begins with giving examples of global university cooperations in accordance with the method. In the next section we evaluated the university cooperation in the context of the themes identified and determined the university regions.

FINDINGS

Collaborations between universities started in the 2000s. However, no academic study has been conducted on the founding motivations of these platforms and the university regions. Within the scope of this study, themes for cooperation grounds of universities were determined. Education is the first theme in line with the primary function of the university. Meeting reports of university cooperation platforms motivated us to develop other themes. Accordingly, inadequacies in lecturers and infrastructure and the elimination of managerial deficiencies were determined as common motivations for the cooperation platforms. In addition to the founding motivations, we developed university regions that were formed spontaneously based on geographical proximity. From data emerged eight university regions, seven of which are regional and contain many city universities, and one is city-scale. University regions that overlap with geographical regions and sub-regional boundaries in places are a public strategy that will increase the efficiency of universities.

CONCLUSION

Cooperation agreements between two universities, which were distant from each other in the past, seem to have turned into a network structure with multiple actors where geographical proximity is more prominent. An image of regionalization emerged when collaboration platforms were visualized due to geographic proximity. Regions formed by universities can be evaluated under several sub-headings. Generation differences between universities, different scales of university regions, establishment motivations/goals, innovation and university-industry cooperation and regional governance.

The main motivations and objectives of the cooperation platforms established between universities can be discussed under four sub-headings.

- Education (Bachelor and postgraduate),
- Instructor shortage,
- deficiencies in infrastructure,
- Problems such as low level of competition,

This cooperation policy, which will ensure the circulation of human capital in the region, cooperation in equipment and infrastructure, and increase the level of competition, is also important in terms of regional development. Regional collaborations have the potential to produce pluralistic and common solutions for the management of regional development and inequalities. As a part of multi-actor regional development strategies that will contribute to the planning and policy development stages in the context of governance, university collaborations will continue to be an important agenda in the coming next years.

The founding dates of the universities in the cooperation platforms established between universities are different. Due to this generation difference, there are differences between universities in terms of infrastructure, human capital and equipment. The universities in question share their strengths while aim at covering each other's weaknesses as well. Member universities located in university regions can be specialized in different fields. For example, joint postgraduate education programs that are decided to be opened have been prepared by taking these differences and areas of expertise into consideration.

It has been understood that there is a generational difference between the institutions that are members of the cooperation platforms, and the type of institution and the network created are varied in scale. The goals and motivations of collaborations established at transnational, regional and urban levels may differ. While the cooperation platforms located especially in the border regions are transnational scale with mostly political and cultural content, there are also cooperation at national and urban scale (İzmir Universities Platform). In addition to the scale issue, the type of universities involved in cooperation may also be different. Member universities in the university region consist of public and foundation universities. The university-industry cooperation ground, which has been tried to be reached for years, can be established with a strong cooperation between foundations and public universities. Because the university-industry cooperation model consists of the state, capital and university trio, participation of the foundation university, which will provide support both in the form of profit and investments, in cooperation can strengthen the university-industry cooperation process.

Although the aims of the collaborations established throughout the text are listed, most of the university collaborations represent a declaration of intent beyond gaining functionality. For now, the cooperation, which is based on the primary mission of the university, such as education, has the potential to transform within the framework of the third mission of the university with the changing agenda. The socio-economic effects of universities have always been studied on an urban scale. With the intensification of joint scientific projects and research and development activities to be carried out between universities, the scale of impact studies to be carried out may change. Thus, university regions will turn into a stronger institution in economic areas such as expenditure, income, employment, transportation, tourism, health and industry on a regional scale.

Kaynakça / References

- Berber, M. (1994). Karadeniz Bölgesi'nde eğitim planlaması: Entegre üniversite sistemi. 1 Ekim 2019 tarihinde http://www.metinberber.com/kullanici_dosyolari/file/4.doc , adresinden edinilmiştir.
- Brockliss, L. (2000). Gown and town: the university and the city in Europe, 1200-2000. *Minerva*, 38(2), 147-170.
- Buy, N. & Bursnall, S. (2007). Establishing university-community partnerships: processes and benefits. *Journal of Higher Education Policy and Management*, 29(1), 73-86.

- Chatterton, P. & Goddard, J. (2000). The response of higher education institutions to regional needs. *European Journal of Education*, 35(4), 475-496.
- Chatterton, P. (2000). The cultural role of universities in the community: revisiting the university-community debate. *Environment and planning A*, 32(1), 165-181.
- Etzkowitz, H. (2002). Incubation of incubators: innovation as a triple helix of university-industry-government networks. *Science and Public Policy*, 29(2), 115-128.
- Fritsch, M. & Lukas, R. (1999). Innovation, cooperation, and the region. In D. B. Audretsch & R. Thurik (Eds.), *Innovation, industry evolution and employment* (pp. 157-181). Cambridge University Press.
- Goddard, J. (1997). *The Response of Higher Education Institutions to Regional Needs*. Centre for Educational Research and Innovation: Programme on Institutional Management in Higher Education.
- Hudson, C. (2000). *The University And Regional Reciprocity*. CERUM Çalışma Raporu, Umeå, Sweden.
- Işık, Ş. (2008). *Türkiye’de Üniversitelerin Kentlerin Gelişimi ve Ekonomik Yapısı Üzerine Etkileri*. İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları, Edebiyat Fakültesi, Yayın No: 150.
- Nişancı, E., İzmen, Ü. & Bostancı, S. H. (2017). *Trakya Bölgesinde Üniversitelerin Bölgesel Kalkınmaya Etkisi*. Kocaeli: Umuttepe Yayınları.
- Özçağlar, A. (2003). Türkiye’de yapılan bölge ayrımları ve bölge planlama üzerindeki etkileri. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 1(1), 3-18.
- Rosenfeld, S. (1997). Bringing business clusters into the mainstream of economic development. *European Planning Studies*, 5(1), 3-23.
- Sargin, S. (2006). *Şehirleşme-Üniversiteler: Üniversitelerin Şehirleşmeye Etkileri*. Isparta: Fakülte Kitabevi.
- Toprak, M. A. (2012). Mekânsal planlama politikaları ve kentlerin sosyo-ekonomik durumu ışığında Türkiye’de “üniversiteleşme” süreci. *Ege Coğrafya Dergisi*, 21(2), 1-24.
- Toprak, M. A. (2018a). Functional transformation of universities: an assessment on literature. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 8(2), 227-235.
- Toprak, M. A. (2018b). Anadolu kentlerinin ekonomik ve politik alanında yeni bir aktör: vakıf üniversiteleri. *Mülkiye Dergisi*, 42(3), 347-370.
- URL 1 Avrupa üniversite birliği. 11 Kasım 2020 tarihinde <https://eua.eu/about/who-we-are.html> adresinden edinilmiştir.
- URL 2 Amerikan üniversiteleri birliği. 11 Kasım 2020 tarihinde <https://www.aau.edu/who-we-are>, adresinden edinilmiştir.
- URL 3 Hispanik üniversite ve kolejler birliği. 11 Kasım 2020 tarihinde https://www.hacu.net/hacu/HACU_101.asp, adresinden edinilmiştir.
- URL 4 Kamu Land-Grant üniversiteleri birliği. 11 Kasım 2020 tarihinde <https://www.aplu.org/about-us/> adresinden, edinilmiştir.
- URL 5 Adım üniversiteleri. 11 Kasım 2020 tarihinde <http://www.adim.org.tr/> adresinden edinilmiştir.
- URL 6 Üniversiteler arası iş birliği platformu. 11 Kasım 2020 tarihinde <https://unip.igdir.edu.tr/> adresinden edinilmiştir.
- URL 7 Batı Karadeniz üniversiteleri birliği. 11 Kasım 2020 tarihinde <http://bkub.kocaeli.edu.tr/> adresinden edinilmiştir.
- URL 8 Kafkasya Üniversiteleri Birliği. 11 Kasım 2020 tarihinde <https://www.kunib.com/?lang=tr> adresinden edinilmiştir.
- URL 9 Trakya üniversiteler birliği. 11 Kasım 2020 tarihinde <http://www.tub.gov.tr/> adresinden edinilmiştir.
- URL 10 KOP bölgesi üniversiteler birliği. 11 Kasım 2020 tarihinde <http://unikop.org/> adresinden edinilmiştir.
- URL 11 GAP bölgesi üniversiteler birliği. 11 Kasım 2020 tarihinde <http://www.gap.gov.tr/gap-bolgesi-universiteler-birligi-kuruldu-haberi-174.html> adresinden edinilmiştir.
- URL 12 DPT, (1995). VII. beş yıllık kalkınma planı (1996-2000). 10 Haziran 2020 tarihinde <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Yedinci-Be%C5%9F-Y%C4%B1ll%C4%B1k-Kalk%C4%B1nma-Plan%C4%B1-1996-2000%E2%80%8B.pdf> adresinden edinilmiştir.
- URL 13 YÖK üniversite istatistikleri. 15 Mart 2020 tarihinde <https://www.yok.gov.tr/universiteler/universitelerimiz>, adresinden edinilmiştir.
- URL 14 Milliyet Gazetesi (9 Temmuz 1995). Meclis’te rezalet. s. 13. 15 Mart 2021 tarihinde http://gazetearsivi.milliyet.com.tr/GununYayinlari/8aTKzr7g3SWI4p9KbtB0_x2F_Q_x3D_x3D_ adresinden edinilmiştir.
- Wissema, J. G. (2009). *Üçüncü Kuşak Üniversitelere Doğru: Geçiş Döneminde Üniversiteleri Yönetmek*. (Çev. N. Devrim & T. Belge). İstanbul: Özeğin Üniversitesi.